L'obsessió per l'enteresa

L'artista, escriptor i activista cultural Enric Marquès va morir avui fa exactament vint anys Va viure la seva època de plenitud al París dels anys cinquanta i seixanta, però mai no va poder allunyar-se del tot de Girona

Enric Marqu s, en una exposici a les sales de la Rambla de Girona, l'octubre de 1989 Foto: LLU S VILARDELL.

Hi ha una escena espantosa, al començament: Enric Marquès surt d'una reunió del comitè de redacció de la Revista de Girona, puja al cotxe de Mariàngela Vilallonga, que s'ha ofert a portar-lo a Llagostera, comenten com es va enfosquint la tarda i, al primer semàfor, de cop, mentre ella parla, ell se li desploma a la falda. Un infart cerebral. Tenia fets els 63, però només sobreviuria tres dies més, fins al 8 de setembre de 1994, avui fa vint anys. Dins el cercle de les persones que el coneixien, un cercle de gran diafragma, flexible i ondulant, la seva mort va causar una enorme consternació. Com si es perdés una espècie de consciència. La majoria dels seus amics el descrivien com un home molt lliure i al mateix temps molt fràgil, algú amb una intensitat de raonament volcànica, només comparable a la fondària inaccessible dels seus replegaments.

Llegint els seus nombrosos articles, mirant les seves pintures, els seus magnífics guaixos, emergeix en efecte l'esperit de contradicció que sempre li va pesar: el d'aquell que ve del silenci però no es resigna a callar, que detesta la ciutat on ha nascut però no se'n sap estar de cap manera. Enric Marquès (1931-1994) va fer seu en tots els àmbits de la vida aquest moviment d'anar i tornar, d'aixecar-se i caure, en un reflux semblant al d'una lluita a vegades atroç amb si mateix que no és pas el reflex d'una ànima inconstant o capritxosa, sinó d'una autèntica obsessió per l'enteresa moral, tan difícil d'arborar en aquell ambient de postguerra en què ell tot just sortia al món. Ser conseqüent, i just, i lleial, significa haver d'anar algun cop en contra d'un mateix. D'aquí la lluita, d'aquí el daltabaix. Els orígens humils i l'orfandat van definir forçosament el seu caràcter des dels anys "del terror i la humiliació", com van definir-los Carme Vinyoles, Pau Lanao i Miquel Torns al llibre del 2005 Enric Marquès, periodista, el millor i més complet treball dedicat a aquest intel·lectual d'aspecte proletari.

Aquella infància sense pare –un fogoner mort de tifus just abans de la guerra, quan ell tenia a penes cinc anys– i el record inesborrable de l'oncle anarquista que va acollir-lo a casa seva i que també perdria, afusellat pels franquistes, havia de tenir conseqüències gairebé naturals en la seva vida adulta. Per exemple: només va poder fer justet els primers estudis, en una institució religiosa que va inculcar-li una "nebulosa i aclaparadora consciència de pecat", i va haver de començar ben aviat a treballar, primer en un magatzem de blat a tocar de la Farinera Teixidor, després a la sucursal d'un banc. La seva formació artística cabia tota en un sol hivern, en les classes rebudes el 1947 al taller de Joan Orihuel, damunt de can Norat. No li agradava, el seu mestre, aquell academicisme aparatós i una mica borbònic, aquella desimboltura que gastava en els ambients de societat, però no hi podia fer res: tot i encarnar alguna cosa que el contrariava, sempre va agrair a Orihuel haver unit la generació més jove, haver donat a gent com ell, Emília Xargay, Joaquim Casellas o Paco Torres Monsó l'empenta per fer el seu propi camí. La veritat és que la intransigència només la reservava per a si mateix; pel que fa als altres, estava disposat a apreciar-los pel que valien, com si subscrivís allò que Marguerite Yourcenar feia dir a l'emperador Adrià: "Les diferències que observo entre els altres i jo són massa negligibles per ser comptades en l'addició final. M'esforço, doncs, perquè la meva actitud quedi tan lluny de la freda superioritat del filòsof com de l'arrogància del Cèsar."

L'art va ser la seva primera via d'alliberament, la més poètica i també la més combativa. Hi trobava uns altres ulls amb els quals passejar pels teulats de les cases de Llagostera, els boscos de Sant Daniel, els carrers de la Girona vella, els rostres de les persones que estimava, i les impressions dels seus viatges al Marroc, Itàlia, Dinamarca, Alemanya, París sobretot, on viuria prop de quinze anys, però també la mirada aguda i contestatària del temps d'Estampa Popular i de l'Assemblea Democràtica d'Artistes. Curiosament, va ser també el primer camí que va deixar de banda: des dels anys setanta, quan va tornar definitivament de París, ja amb prou feines pintava, com si li'n faltés l'estímul o l'energia. La seva vehemència cada vegada era més de caràcter verbal. Escrivint, certament, alguns dels articles de Marquès són insuperables, per la precisió de l'anàlisi, per l'afany de comprendre, pel seu to crític però sense acritud. No ha tingut relleu, una veu semblant, la seva enteresa solitària, austera i vulnerable.

Publicat a:

Font del document:
http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/774637-lobsessio-per-lenteresa.html?piwik_campaign=rss&piwik_kwd=portada&utm_source=rss&utm_medium=portada&utm_campaign=rss